7581

బాపూజీ

(దివ్యస్మృతి)

ఉభయభాషాప్రవీణ

కొత్త సత్యనారాయణ చౌదరి

వెల :— ఎనిమిదణాలు

తొలి కూర్పు : వేయి ప్రతులు

గాంధిజీ శకము : మొదలు — 1947-8-15

అవతార సమాప్తి : సర్వజిత్తు-పుష్య-బ-పంచమి-శుక్రవారము

సాయం ప్రార్థనాసమయము 30-1-1948

౧౬౪ పద్యములు

ఓం

హరిహరి! యెట్టివార్తవినఁనాయె మహాత్ముఁడె పోయెనంచుఁ జి
చ్చుఱపిడుగొట్టులట్టుడఱి చూఁడినగోడును దీర్పనింక నె
వ్వరితరమౌను? సర్వము ప్రపంచము ఘోరవిపత్పరంపరల్
పొరయఁగఁ దాఱుమాఱయియపూర్వపరిస్థితిబ్రుంగిక్రుంగదో!

౨

ఓయిమహాత్మ! లోకము నయోమయమై హతమాఱిపోయిన
ట్లయెఁక: నిన్నుఁ బాసియెవఁ డెక్కడ నేమిటఁ బ్రొద్దుపుచ్చునో!
న్యాయము చట్టుబండలయి యాఱడిపోయెనె? పాడులోకమీ
గాయముమాన్పుకో నయితిగాక కృశించి తపించి పోవదే!

౩

ఒకఁడుం జోస్యము చెప్పఁడాయె నదియేమోగాని-నిర్భాగ్యజా
తికి నిట్లుంచుచు వ్రాసిపెట్టెఁ దుదికీ దివ్యాత్మునిం గోలుపో
వక యెట్లుండును? బాఁడులోకమిఁకఁ జావన్ రాదె! యీ దేశమిం
తకు మోక్షంబును జూడనేర్చునె నిరాధారస్థితిన్ గూలదే!

౪

అయ్యో! దైవమ! యెవ్వరాదుకొను వారయ్యా మహాఘోరమే
యయ్యెన్: హైందవజాతికింక గతిలేదా స్వామి! యీఘోర మ్హా
కుయ్యాలిం చెడి నాథుఁడేఁడి? యెవఁడో గోరాడి పోరాడి రా
వయ్యాయంచును మోక్షమిచ్చునె! మహాత్మా! నీవు లేకుండఁగా

౫

అదిగో! మొన్ననె తోఁకచుక్కయని యీయా దేశ దేశాల శా
పదలన్ గూర్చెడి వార్తవింటి; మది దౌర్భాగ్యంబుగా మాకె దు
ర్విధి యీ తీరున నంటఁగట్టెనె! ధరిత్రీమండలం బెల్ల బె
ట్టిదమై యెట్టులు క్రిందుమీఁదగుచుఁ బుష్టింబాసిపోనున్నదో!

౬

నాటకమివ్విధిన్ ముగిసెనా పరమేశ! యిదేలకో జగ
న్నాటక సూత్రధారివయినాఁడవుగాని విషాదరంగమే
మాటికిఁ దెచ్చి చూపెదవు మాయలమారివి-నీదు చేష్ట లీ
పాటికిఁ జాలుఁ జాలు: భువిభారముఁ బెంచియుఁ ద్రుంతువా ప్రభూ!

౭

జనసామాన్యమునిన్ను దైవమనియిచ్చన్ మెచ్చి బ్రహ్మాండసౌ
ధనివాసమ్ముల మెట్టినట్లయిరి గాదా గాంధిజీ! యే యుగం
బునఁగానీ నినువంటి వ్యక్తి కలఁడే! పోవయ్య - మాకేల ద
క్కునె నీదివ్యపవిత్రమూర్తి భువిలో ఘోరంబు రూపెత్తఁగా

౮

లోకులు కాకులే యనుటలో నిజమున్నది; కానినాఁడు చీ
కాకయి దేశమెల్లఁ బలుగాకులుగాఁ బడిపోవుదాని న
ట్టాఁకల నాఁగి వైచిన మహాత్ముని జంపుకొనంగ బుద్ధి యే
లాకలుగున్? బరాత్పరవిలాసములిట్టివో యేమొ చెప్పుమా!!

౯

బంగరువాన వెల్లువలు పాఱ ఫలించి ప్రపంచ మంతయున్
గొంగున దాఁచిపెట్టు నదిగో! నవభారత మంచు మించి యు
ప్పొంగితిమయ్య: దాని నిజమున్ గుఱితించెడివేళ నిట్టుల
య్యెంగద - యోయిపాపపువిధీ! నినుమెత్తురె లోకులిత్తఱిన్!

౧౦

ఈఁటెల దూసి బల్లెముల నేసెడి జాతికిఁ బాలుపోసి బా
హాటముగాఁ జెమర్చు హృదయంబున నవ్వులు గుమ్మరించునీ
కేటికి నిట్టిదుర్మరణ! మిట్టి పరిస్థితి దాపరించెఁ! 'గుం
డేటిని వేఁటలాడు మగదేబెలు' పుట్టిరి పాడుభూమిలో

౧౧

తెక్కలు లేని పక్షులయి రేపునుమాపుఁ బరాయి సేవలోఁ
జిక్కియుస్రుక్కిమిక్కిలియుఁ జేడ్పడిసెవ్వగఁగూరిసత్త్వమున్
దక్కనివింతమానుసుల దారియెఱింగిన నీవె నేఁడు నల్
దిక్కుల శోక దేవతకుఁ 'దిష్ఠ' యొసంగితివయ్య యక్కటా !

౧౨

పందెములొడ్డి హత్యలకుఁ బాల్పడు లాఁతి విలాతిసైత మా
నందము కల్గి నీకొకఘనంబునుగూర్చెఁ; ద్వదీయశక్తి మా
కందఱికంటె మానుసులమైతి మటంచుఁ దలంచువేళ – ఈ
కొందలమేల ! ప్రాణములు కూలినవందును జాతిజాతికిన్

౧౩

ఈయుషకెట్టులాఱు ! మము నేలెడువారెవరోయటంచు దుః
ఖాయతనంబులోఁ గుమిలి యల్లడ తల్లడగొన్నజాతి కా
ప్యాయముగూర్చి యింతమరియాదయొసంగిన గాంధిదేవుఁ డ
య్యో! యిఁక లేఁడు: కష్టములకోర్చియుఁ బ్రాణములిచ్చి
[పోయెనా !

౧౪

అనుపమరాజకీయ సమయజ్ఞతనీకెటులబ్బెనయ్య ? నీ
వనిన సమస్త దేశములయందొక పెద్దఱికంబదేల క
లైనొ మహనీయ ! నీవిమలకీర్తికి దోహదమైన భవ్యవ
ర్తనము దలంప నద్భుతముదంబులుగల్గుచునుండు నిచ్చలున్

౧౫

కఱకు మతాభిమాన మెసకం బెసఁగంగ-ననుక్షణంబు పా
మరులకుఁ బ్రాణగొడ్డమయి మారణహోమము సేయువేళ నం
దఱకును జెల్మికల్మిని ముదంబుగఁ గూర్చెడిదాఁక బుద్ధి-యే
మఱక చరించినాఁడవుసుమా! యిఁక జీవమె పోయె జాతికే

౧౬

మతము ప్రభుత్వవైఖరి సమంబుగఁజూచియు నేర్చికూర్చి య
ద్భుత పరిణామమిచ్చితివి పో! యిది యెవ్వరుచూపరైరి యీ
క్షితి; నదిగాక-యందును విశిష్టత కెక్కిన దివ్యమూర్తివై
బ్రతికితివయ్య నిన్నుఁ గనుభాగ్యమె భాగ్యము నేఁటివారికిన్

౧౭

అవతారంబు సమాప్తమాయెఁ బరమాత్మా! యింక నేరీతి వ
త్తువొ? లోకంబున నీయనంతమహిమల్ ఘోరంబులైమాకు ను
త్సవముల్ గూర్చును; గాని నేఁడు భువిలో దౌర్భాగ్యమే నివ్వటి
ల్లి వివాదంబులఁబ్రుంగఁ జేయు: నివి నీ లీలా విశేషంబులా!

౧౮

భారతయుద్ధమైన పిదపన్ యదువంశము వోలెనున్న యీ
భారతజాతి, భాగ్యపరిపాకము దక్కి జవంబువోయి నిం
డారఁగ శోకసాగరమునందు మునింగెఁ గిరీటివంటి మా
వీరుఁడు 'జహ్వారుం'డెటులు విహ్వలభావము వొందకుండునో!

౧౯

నీ దివ్యంబగుజ్యోతి భారతమునం దే గాదు లోకంబులోఁ
బాదుల్ వెట్టని చోటు లేదు: సరిగాఁ బ్రారబ్ధముల్ తీఱి యే
దోదక్కెన్ గద యున్న సంబరములో నున్నారమేగాని యి
ట్లాధారంబని కూలిపోవునని జోస్యంబైన విన్నారమా!

౨౦

మా మూఁడేండ్ల కుమారుఁడే* యడలి యమ్మా! గాంధి
[తాతయ్య నే
'బాముల్' వేసియుఁగాల్చెనంట-యనఁగాఁ బ్రాణంబులే
[పోయిన
ట్లైమాజన్మము శూన్యమాయెనకటా! యావత్ప్రపంచంబు రూ
పే మాయున్ గద నీవు కన్పడని చో నింకేమి కానున్నదో!

౨౧

తనసర్వస్వము ధారవోసియు మహత్త్యాగంబు గావించి మిం
చిన యా వృద్ధతపస్వి మీఁద గుఱిచేసెన్ మూఢుఁ డస్త్రంబు వా
నిని మన్నింపదు లోక; మైన నతనిన్ నిర్భాగ్యునిం జంపరా
దని యే యామహనీయు నాత్మ మనకున్ వ్యాఖ్యానముం జెప్పదే!

౨౨

లోకము నీకు నశ్రువులలో నిలువెల్ల మునింగి తర్పణం
బీక్రియఁ జేయఁగావలసెనే! యది యేమి పురాకృతంబొ! నా
కైక నివాసులైన భజియించెడి నీవు వినా ప్రపంచ ర
క్షాకృతి కెవ్వఁ డోర్చు! నిది కట్టెఁడి దైవము చేయు చేష్టయా!

---

*చి. కమలాకరము

౨౩

నిన్ను భజించి సర్వధరణీ వలయంబు పవిత్రమయ్యె – నీ
యన్నిక ఖండఖండముల కేనియుఁ బ్రాఁకె వెలింగె; నింతగా
మన్ననఁ గొన్న దివ్యగుణమాన్యుఁడు లేఁడని పెద్ద సంబరం
బున్నది నేఁటిదాఁక – నదియున్ దుది కిట్లయిపోయె దైవమా!

౨౪

'యేసున్' ప్రాణము తీసి శాశ్వతముగా నేజాతి నిర్భాగ్యమై
గాసింబొందెనొ కన్నులార మనమీ కాలంబులోఁ జూతు; మా
దోసంబే యిపు డుప్పతిల్లెనిఁక మా దుఃఖంబుఁ బోకార్పరా
వే సర్వేశ్వర! కావవే! హృదికి నెంతే శాంతిఁ గావింపవే!

౨౫

అకటా! కోటిజనంబు లశ్రుముఖులై యల్లాడి యారీతి న
ర్భకులై యూవురుమంచు నా 'జమున' తీరంబందు–ఆనాఁటిభౌ
తికవహ్ని క్రియ కంగలార్చి పరమ ధ్యేయంబుగా నీదు నా
త్మకు బాష్పాంజలి యిచ్చినారఁట మహాత్మా! నీవు మర్త్యుండవే!

౨౬

ఎవఁడో యొక్కఁడు కందిరీఁగలకుఁ దానేదో యుపాయంబులోఁ
చి విశాలంబగు కొంపకే మొదలు చిచ్చుంబెట్టె: వాఁడే పున
ర్భవుఁడై నేఁ డిటవచ్చెనేమొ! యవురా! ప్రారబ్ధమీ నీచుఁడా
యువుమ్రింగెం గద! యూ మహాత్ముఁ డిఁక లేఁడో పాడు
[లోకంబులో!!

౨౭

అప్పుడే మూఁడవరోజు దాఁటెనకటా! యాబాలగోపాల మో
రుపు గాన్పింపని గర్భశోకమవుటన్ రోదించుచున్నారు; మే
మెప్పుడే నిట్టి పురాణపూరుషుని నెందే నింకఁ జూడంగఁబో
ము-పురాణంబయిపోవు నీకథలు మున్ముందెల్ల దేశాలలో

౨౮

గండములన్ని దాఁటెను-సుఖింపఁడు భాంతదేశ మింక నీ
యండను ఖండఖండముల కద్భుతశాంతియు నివ్వటిల్లుఁ బూ
జ్యుండవు నిన్నుఁ జూచుకొని చొక్కియు నిక్కియు మాకుఁ
[బుణ్యముల్
పండెనటంచుఁ జెప్పుకొను భాగ్యముపోయెఁగదా మహాప్రభూ!!

౨౯

హరి యపరావతారమని యందును నిన్ను మహాత్మ! లోకమి
త్తఱి నిను గూర్చికుందుట యెదానికి సాక్ష్యము; పైగ-నాఁడు ద్వా
పరమునఁ గృష్ణమూర్తియుఁ గృపారహితుండగు బోయవానికా
వరమునఁ జేసి భౌతికనివాసము మానుట విందుమే గదా!!

30

మాయలువన్ని రాజ్యములనూంతము గ్రుక్కటఁబట్టి నెత్తురుల్
దోయిటఁ ద్రావి మైకములతో నది జీర్ణముగాక జాతికిన్
గాయముగూర్చు నేఁటి పలుగాకులఁ గూళల మందలింపఁగా
న్యాయము దీర్పఁగాఁ దగిన నాథుఁడిఁకెవ్వఁడు చెప్పుమా విధీ!

౩౧

పనివడి రాయబారము లపారముగాఁ బొనరించిలాఁతి జా
తిని మొదలంట మార్చితివి దివ్యమహామహితాత్మ ! నేఁడు
వనునది వేదమై నలువయైనను గాదనలేని నీతియై
గణుతికి నెక్కెఁగాని సరిగా గుఱుతింపకపోయె లోకమే !!

౩౨

పోరులఁ బచ్చి నెత్తురులు పుచ్చుకొనంగల కుచ్ఛితంపు వ్యా
పారమె యిష్టమై కులుకు పామరజాతిని సైతమీవు ప్రే
మారఁగ నాదరించియు దయారసముం గురిపించి జ్ఞానభం
డారము చేతికిచ్చియుఁగటా! యిటులైతివి పాడుభూమిలో !!

౩౩

ఇట్టులుసేయవచ్చునె ! యొకింత కొఱంతయు లేని శాంతియే
పెట్టనికోటయై తన వివేకమె దివ్యమహాస్త్రమై తపం
బట్టె యపూర్వరక్షయయి యగ్నిపరీక్షకుఁ బ్రాణమీయఁగా
నెట్టన ముందువచ్చు మహనీయుని మ్రింగితివయ్య దైవమా

౩౪

నీవొనరించు దోహటము నేప్పున భారతరత్నగర్భకున్
జేవయుఁగల్గె; సాత్త్వికవిశిష్టత జాతికిఁ ద్రోవ సూపయు
చ్చావచ ధర్మసూత్రములు సంతనచేసె మహాత్మ ! నీవు మే
ధావివి గావె! నీ విలువ దక్కియుఁ జక్కఁగ నాడుకొంటిమా!!

౩౫

పోనీ ! కొండలకేఁగి యొంటరిగ సంపూర్ణంబుగా మోక్షల
క్ష్మీనాథుండయియుండరాదె! శుభముల్ సిద్ధించుఁ దద్దర్శనం
బైనన్ మాకనియెంచుకొందుముగదా! యింపాటిపున్నెంబులే
మైనన్ జేసితిమయ్య ? యందనిఫలం బాసింపఁగా దక్కునే !

౩౬

ఇదియొక యద్భుతంబగు పరీక్షయె కావలెఁ గానిచోఁ బ్రజా
భ్యుదయమెకోరి శాశ్వతమహోన్నత పీఠము నెక్కి ధర్మసం
పద వెదఁజల్లు దీనజనబాంధవు నిట్టి కిరాతు చేతి కి
చ్చెదవె హరీ! ప్రపంచమిఁకఁ జేడ్పడిపోవదె చూచుచుండఁగా!

౩౭

మచ్చరమెక్కి లోకము సమస్తముదూఁకి పిరంగిగుండ్ల కా
ర్చిచ్చున కగ్గమై యొకవిశిష్టత కోల్పడి పోవునాఁడు నీ
సచ్చరితంబె చక్కనిప్రశాంతిగొనర్చె—మహోపదేశముల్
ముచ్చటగాఁగ వింటిమిఁకముందవి యెవ్వఁడొసంగు నివ్విధిన్

౩౮

గురువారంబున నేదొసందియము నీకుందోఁచియున్నప్పు డా
పరమేశున్నుతియించినాఁడవఁట;మా 'ప్రారబ్ధ'మిమ్మాడ్కిఁ దొం
దఱగా దుష్ఫలితంబు నిచ్చునని తత్త్వంబింత గుర్తించవై
ఋషీ మాకెక్కడిదయ్యా!యియ్యది పరీక్షాభాగమే యందుమా!

3౯

ఆరామయ్యకు భక్తుఁడై వెలయుమాత్యాగయ్య యేనాఁడు నో
రారన్ బాడుచు నాపరాత్పరునిలో నైక్యంబుగాఁ జేరెనో—
యారో జేయిది 'పుష్యపంచమి'—కటా! యావత్ప్రపంచంబుదుః
ఖారావంబుల దగ్ధమాయె మహితాత్మా! నీవు లేకుండుటన్

౪౦

వెనుక మహాప్రవక్తయు వివేకియునై జగమెల్ల దివ్యవ
ర్తనమున మేలుకొల్పినయుదారచరిత్రుఁడు 'క్రీస్తు' స్వర్గముం
గనినది శుక్రవారమునఁగాదె! మహాత్ముఁడునైత మద్దినం
బున నవతారమున్ విడువఁబూనుటలో నొకయర్థముండునా!!

౪౧

సరిగా వేవెలుఁ గస్తమించు తఱిలో సాయంతనప్రార్థనం
బరయన్ వచ్చెడివేళ నిట్టిమరణం బా బాపుజీ! నీకు ? దు
ర్భరమైపోయెఁ దదీయదృశ్యమున దౌర్భాగ్యంబువిన్నంత—న
ద్దిర! యెట్లుండెనో?సన్నిధానమున నాతీవ్రత్వమేచూడఁగా!!

౪౨

నిలువునఁగాల్చివైవ నవనిం బడి 'రామహరే' యటంచు ని
ర్మలహృదయంబుతో నొకనమస్కృతితోఁ గనుపించెఁగా నికొం
దలమనుమాట లేశమయినన్ వినరాదఁట; వానిమూర్తిలో
వెలసినయీశ్వరాంశ కొకవెల్గును గాకమఱొండుకల్గునా!!

౪౩

ఏ సిద్ధాంతముకోసమై యహరహం బేకాగ్రదీక్షన్ దపో
వ్యాసంగంబు లొనర్చినాఁడవో మహాత్మా! దానివైరూప్యమే
గాసింగూర్చెను నీకు భౌతికముగాఁ; గానిమ్ము-తత్కర్మమే
యాసాసల్ తెగఁద్రెంచి సత్ఫలము నేయందింపదా చూడమా!!

౪౪

అనఁగా నాత్మసమర్పణంబిది : పృథివ్యాకాశముల్ నిండి వే
దనలోనక్షరమక్షరం బొక మహాధర్మంబు రూపించి మిం
చినయుద్బోధ మొనర్చె; దానినయినన్ జిత్తంబులో నొయ్యనొ
య్యనహత్తించియు వెల్గుచూచుకొనలేదా మూఢలోకంబిఁకన్

౪౫

అవతారంబులవన్నియున్ వివిధదివ్యాంశంబులన్ నాఁటికిం
పవుత్రోవన్ బ్రకటించి యందలి విశిష్టాకారమే నిత్యకృ
త్యవిధానంబులలీనమై పరఁగున ట్లత్యంతదీక్షావిధిన్
మివులన్ జూపఁగ లేదె! దానివిలువన్ గీర్తింప రే తజ్జ్ఞులున్

౪౬

ఒకయంశంబొకనాఁడు ముఖ్యతమమై యున్మత్తలోకంబు నై
తికసూత్రంబులు సంస్కరించు నది యే దివ్యంబుగా—'గీత'గా
సకలంబున్ సరిదిద్దఁగాఁగలిగి విజ్ఞానంబు బోధించి జా
తిక శ్రేయంబొనరించు; విశ్వమునుస్వస్తిన్ గాంచుసర్వాత్మనా

౪౭

ఓయీ మోహనమూర్తి! నిన్నొక మహాయోగీంద్రుఁగా లోకర
క్షాయోధాగ్రణిఁగా సమస్తభువనక్షాంతిప్రబోధాత్ముఁగా
నాయాదేశము లన్ని యెన్నె నెపుడో: యా నీ చరిత్రంబు మా
ధ్యేయంబై యొక వేదమై యమితభక్తిం గూర్పదే జాతికిన్!

౪౮

వ్రాయక పోదు లోక మొకవంకఁ బ్రబంధముగాఁగ భారతా
మ్నాయము దీటుగా సకలమానవజాతికి బాలశిక్షగా
ధ్యేయముగా భవత్కథలు దివ్యమనోహరతత్వదృష్టిలో
నాయె నదెన్నఁడో; భువనమంతయు గానము చేసియుండదే!!

౪౯

నీ కఠినవ్రతంబు లవనిం గుఱుతింపనివారు లేరు ధ
ర్మైకపథావలంబి వని యందురు లోకులు నిన్నుఁ దోసమే
సోఁకిన సైఁపఁజాలని విశుద్ధమనస్కుఁడవయ్య నీవు భూ
లోకము నుద్ధరించిన యలోకమహాన్వితమూర్తి వింతకున్

౫౦

ఎనుబదియేఁండ్ల వృద్ధుఁ డెవఁడేనియు నొద్దిక ముద్దుముద్దుగాఁ
గనుఁగొని పూజ చేసి తన కన్నుల కద్దుకొనంగ నోఁచునీ
జనపదమందు నయ్యది యసత్యము చేసి యెవండభాగ్యుఁడీ
పనికిటు సిద్ధమయ్యె? నిఁకఁ బాపము పండెనో యేమొ భూమిలో!

౫౧

పండినజ్ఞానముం గమియఁబండిన స్వానుభవంబు ప్రేమతో
నిండిన చూపులున్ వెలయు నీమహనీయమనోజ్ఞమూర్తి లే
కుండిన లోకమెట్టు లిఁకనుండును? సర్వవిధాల నీవు పూ
జ్యుండవు నీ పవిత్ర హృదయోన్నతి లోక మెఱింగియుండ దే!

౫౨

క్రుంగెదు నేల నాల్గుచెఱఁగుల్–మహనీయునిఘోరవార్త వి
న్నం గరుపాఱె మేనులు వణంకెఁగనారిలి పాటుతప్పి యు
ప్పొంగిన వేదనన్ గుమిలిపోయెను బుద్ధులు; మాకుదిక్కుచూ
పంగల నాథుఁడెవ్వఁ డిఁకఁ బాపము పండియు బ్రద్దలయ్యెనా

౫౩

నాలుగుమోముల౯ నిగమనాదము లుప్పతిలంగ లోకముల్
లీలగ సృష్టిచేసి యవలీలగ మోసెడి యా విధాత యిం
కేల జగమ్ములుంచెనో హరీ! యిఁక నెట్టులు సైతుమయ్య! రాఁ
డేల సమస్తమట్టె సమయించుట కా హరుఁడైన నియ్యెడ౯?

౫౪

తెఱుగని ప్రేమయు౯ బలువిధాలఁ దరంగతరంగలీలల౯
బఱపి మహాత్మ! యాప్తుఁడగుబంధువువోలె హితమ్ము సూపియుం
దఱిమను దల్లిదండ్రుల విధంబయి మెచ్చునుగూర్చు నీవు నూ
పఱి కనరావటన్న నొకఁడైనను నమ్మునె యిమ్మహీస్థలి౯

౫౫

అనయం బీజగమెల్ల ముక్తి గని సౌఖ్యంబొందఁగాఁ జూచు స
న్మునివేగాదు మహాత్మ! ధర్మగతులన్ బోధించు రాజర్షి - వె
వ్వనికిన్ దీఱని సంశయమ్ములను విధ్వస్తమ్ముగాఁ జేయువా
నిని దీర్పంగల జ్ఞాని; వియ్యావనిలో నీ కల్మి సామాన్యమే!

౫౬

నవనీతంబునుబోని నీ యెడఁదలోనన్ లోఁతుగాఁ బాఁతుకొ
న్న విశిష్టంబగు పారమార్థికపు విన్నాణంబు రూపొంది మా
నవలోకంబున స్వేచ్ఛమై వెలయు నానారూపభావప్రపం
చవిచిత్రంబులు కత్తిరించి మదికిన్ స్వాస్థ్యంబు చేకూర్పదే!

౫౭

కలఁతఁ గ్రుస్సుక్కొడి స్వీయదేశమతముల్ గాపాడఁగాఁ దగ్గ వి
ద్యలు బోధించితి నందులోఁ దగినవిద్వాంసుల్ మహాభక్తవ
ర్యులు త్యాగైకపరాయణుల్ వెలసియారూపంబులోఁ ద్రోవలో
ఫలితం బందియు లేఁతివారలకు నా భాగ్యంబు నందింపరే!

౫౮

యమునాతీరము రాజఘట్టము మహాత్మా! నీకు విశ్రాంతి ని
చ్చు మహాభాగ్యము నోఁచెనా! యెవరికై శోధించి విజ్ఞానభి
క్షు మహాశ్రద్ధగ నింతకాల మొసఁగంగా నుంటివో, యట్టి వ
ర్గమె నీ బొట్టను బెట్టుకొన్న — యింకదుర్భాగ్యంబు వేఱుండునా!

౫౯

జాతికిజాతికిన్ విషము చాఁదిన వర్ణవిభాగభూతమున్
బ్రేతముఁజేసి—దాని విషబీజము దవ్వులఁ బాఱవైచి యా
పాతమనోజ్ఞమై కుటిలభావములన్ సమకూర్చియున్న యా
తాతలనాఁటి సాంఘికవిధానము పెల్లగిలంగఁ గూల్చవా!

౬౦

కేవలరాజకీయములకే తన జీవిత మర్పణంబుగాఁ
బోవక యాత్మశుద్ధిపరిపూర్ణతకై కఠినవ్రతంబు లె
న్నో వివరించి చూపితి వహో! నినువంటి మహాత్ము నేడఁగా
నీ వెలయంగఁ జూతుమె మహిన్ జిరకాలమునుండి యేనియున్

౬౧

ఎవఁడో మూర్ఖుఁడు పైఁగ హైందవుఁడ నంచే దేదియో కూసి గౌ
రవహీనుండయి యిట్టిసాహసము దౌరాత్మ్యంబు చూపించెనా!
అవురా! యల్లరిమూఁకలై మతములో నన్యాయ్యముల్ బొన్పి ధ
ర్మవిరోధంబులొనర్చి సాధుజనమున్ భ్రమందింపఁగా సైఁతుమా!

శివశివ! యిట్టిచేష్టలు విశేషముగా నొకరూపు సెంది మా
నవులకు జాడ్యమై పరఁగెనా! యిఁకఁ దప్పదు ముప్పు పైఁగ—గౌ
రవమును గూలి దానను బరంపరగాఁ దన జాతిజాతి యు
క్కివమయిపోయి గూపటి వికీర్ణత సెందియుఁ గుందిభ్రమందదో!

౬౩

పశుబల మిట్లు పెల్లుబికి భారతవర్షము నెత్తికెక్కి దు
ర్యశమును గట్టిపెట్టి తుదికారట మిట్టులు గూర్చునే! యహ
ర్నిశ మొక యేఁబదేండ్లుగ విరించియు వారలె సృజించి దేశమీ
దశకును దెచ్చి ఘోర ఫలితం బిటులందితివయ్య బాపుజీ!

౬౪

మాయనిపుచ్చ యాయెనుసుమా! నవభారతజాతికెల్ల నీ
గాయము మాన్పఁగాఁగల మగల్ గలరే! భువిలో విషాదమై
పోయె;సమస్తమానవులబుద్ధి పరీక్షయొనర్చు నా యుపా
ధ్యాయుఁడు దేవుఁడేతలఁచెనాయిటు సేయఁగఁగోరియియ్యెడన్

౬౫

ఆఱనిమంట—దీనియుడుకాఱుట యెన్నఁడు లేదు:పైఁగ నిం
డారఁగఁ బాఱి యొక్కట మహార్ణవమై భువినెల్ల ముంచు క
న్నీరును జాలదోఁటు! గమనింపఁగ—నార్చెడివారు బొత్తిగా
లేరని చెప్పవచ్చును బళే! విధి చేసినదాని మార్తురే!!

౬౬

నాఁటి పరాభవానలమునన్ మతిపోయిన క్రౌంచి చేష్ట లీ
నాఁటికిఁ గన్నులంబడె '*వినాయకుఁ' డట్లువినాయకుండుగా
నోటనుగాదె యివ్విధి ననర్థము లెన్నియొ తెచ్చి లోక మా
రాటముపొంది కుందఁగ దురాగతమున్ బచరించె నక్కటా!

* వినాయక గాడ్సేగాఁడు

౬౭

భువనములన్ని యట్టుడికిపోయె: మహావిపదంబురాశిలోఁ
దవిలి మునుంగుచుండఁ బ్రతివిధానములన్ నడపింపలేక యీ
యవసరమందు దిక్కుదెస నారయుచున్నది మూఢలోక; మి
ట్లవునని యెన్నఁడేనిఁ గలనైనఁ దలంచియు వేచియుంటిమా!

౬౮

కలియుగధర్మమంచు గతకాలమె మేలని యెంచి మూఢులై
పలికెడి సంశయాత్ముల స్వభావ మెఱింగియు జాతినీతి సం
కులతను బాపి యీ జనులకున్ హితమార్గము బోధచేసి యా
వల నొకదారి చూపితివి బాపుజి! నీవిఁకఁ గానరావొకో!!

౬౯

ధరఁ గలుషంబు వాప నవతారము దాల్చిన దైవమిట్టు ల
క్కఱయగునంతవట్టును వికస్వరనిర్మలనిర్వికార భా
స్వరుఁడయిసంచరించియుప శాంతినిఁబొందెనొ యేమొగాని యి
త్తఱి నెటు సైఁపవచ్చును! వృథా మనజన్మములన్ని యెన్నఁగా

౭౦

అనుకొనినంతకంటెను మహాత్ముఁడవయ్య మహాత్మ! బుద్ధిలో
ననుకొనుమాట చెప్పను సమర్థుఁడ వాపయి—దాని నవ్విధిన్
బనివడి చేయఁగాఁగల ప్రభావము నీయది; దానిఁబట్టి శా
దనరెవరైన-నీవనిన దంతయు మేకొని తీఱగావలెన్ !!

౭౧

మతమున్ దేశమునోమఁగాఁగలమహామాత్యుండుపూజ్యుండు శా
శ్వతకల్యాణముగూర్చిమానవులకున్ స్వారాజ్యసామ్రాజ్యస
ద్గతి నిశ్శంకముగా నొసంగునని లోకంబెల్ల నుత్సాహసం
భృతమై వేచియునుండె దానిఫల మాభీలంబుగా మాఱెనా !

౭౨

ఆలము దీఱిపోయె జయమన్నది భారతజాతి దయ్యె నిం
కేల నిరాశ! సర్వజన మీఋషిపుంగవు దివ్యబోధ లు
ద్వేలముగా వినంగను బదింబదివాగమృతంబుగ్రోల రా
రేల యటంచు నుచ్చదశ నిచ్చియు నిట్టులొనర్తువే ప్రభూ !!

౭౩

ఇఁక నెంతేననుకూలకాలము—తటాయింపంగ సాధ్యమ్ము కా
దుకదా బ్రహ్మకునైన: దేశమున కేదోగొప్ప మోక్షంబు చూ
పకపోవంచుఁ దలంచి యూఱడిలి యాభాగ్యంబుకై పెద్దపూ
నికతో వేచియునుండఁగాఁ దుదికి దానిన్ రిత్తగాఁ జేయుదే !!

౭౪

వలపల కంటినీ రురలిపాఱఁగ భారతమాతృదేవి య
గ్గలమగు రోదనంబునఁ బొక్కారిలిపోయెడినాఁడు నీవు నె
చ్చెలివయియాదరించియుఁగృశించినయామెకునూర్పువోసి యా
వల నిదియేమి కష్టములపాలొనరించితివయ్య వెండియున్ !!

౭౫

ఎదిగెడి మాతృదేశమున కేదొజవంబును దెచ్చి ప్రాణముల్
కుదురుగఁ జేసి దాని కనుకూలవిధానము లోర్మిమై. బదిం
బది సమకూర్చి సర్వము శుభంబుగఁ దీర్పఁగనున్న వేళ ని
య్యది యెదురయ్యె దీనిఫలమక్కట! యెట్టులుకానవచ్చునో

౭౬

చాలినయంతవట్టు తన సాహసవిక్రమసత్త్వదీప్తు లు
ద్వేలముగా వెలార్చి యొకవిజ్ఞత సభ్యతఁ గూర్చిదేశదే
శాలు జొహారుసేయఁగ విశాంపతు లెల్లరు మోఁకరింప ని
ల్వేలుపువోలె సర్వపృథివీతలమందును బూజలందవే!!

౭౭

మొన్ననె జన్మభూమి కొకముఖ్యసమస్య పొకాలి వాదముల్
గొన్న విధాన మొక్క యనుకూల పరిస్థితి పట్టుదాఁక నీ
వన్నముసైత మంటుకొననైతివహో! యది పెద్ద యస్త్రమై
బన్నముతీర్చివైచి యశుభంబులుమాన్పనటంచుఁ బొంగమే!!

౭౮

చిరకాలంబుగ నీవు మృత్యువును 'కుస్తీ' పట్టి మీమీ బలం
బరయన్ లోకము బ్రమోలఁ జూపితిరిగాదా గాంధిజీ! యేదియె
త్తఱి నేమైననుమానె నీవొకఁడ వీ ధాత్రీతలంబందు ను
త్తరువీయంగ నెవండుకాదనుచు 'హుండా'చూపఁగాలేఁడిఁకన్

౨౯

మతమనుదానిలోఁ గఱకుమార్గ మడంచి పవిత్రభావముల్
బితుకుచుఁ బారమార్థికవివేకము ప్రోదియొనర్చి ప్రేమసం
యుతమగు విశ్వమానవసహోదరభావము నేర్పి ప్రాచ్యసం
స్కృతి మొదలంటఁ దెచ్చియు విశిష్టత గూర్చితివయ్య బాపుజీ!

౩౦

ఈ కొఱగానిదేశమున కింక మహాత్ములు పుట్టఁబోరు—లో
కైకమహాత్మ దాఁచుకొనరైరిగదా! యొక మాతతాయి చీ
కాకయి దేశగౌరవము గాలనురాచి, మతంబులోన ము
క్కలు దీఱియున్న మొసగానిని గ్రుక్కటఁబట్టి త్రుంచెనా!

౩౧

కడచెను లెక్కలేని కడగండ్లు: స్వతంత్రత యన్న భావ మె
క్కడ లవలేశమేనిఁ గలికంబునకేని యెఱుంగలేని యి
య్యడవిమొకాల కొయ్యన భయంబును బాపి గుణంబు దెచ్చియు
య్యెడుమ లడంచి కీర్తి గడియింపఁగ నేర్పితివయ్య బాపుజీ!

౩౨

తీఱనిసందడిన్ మునిఁగి తేలుచు నుండియు నిత్యకృత్యముల్
మీఱని దివ్యమూర్తివిసుమీ! నిలువెల్ల దయారసంబు నిం
డారఁగఁ గానవచ్చెడి మహాపురుషుండవు నిన్నుఁబోలువా
రారయ లేరు—లేరు మహితాత్ముఁడు బుద్ధుఁడు దక్క నిద్ధరన్

౮౩

ఆయనె జన్మమెత్తి యిటులయ్యె నటంచుఁ బ్రపంచమెల్ల నో
హో! యని పెద్దసంబరము లొందియు బ్రహ్మరథంబుఁబట్టెదీ
ర్ఘాయువు గల్గి యీతఁ డనయంబు జగంబున కూర్పు నోసి భ
ద్రాయితమూర్తి యౌనని గదా మన మెంచితి మింతకాలమున్!

౮౪

కులములుగోత్రముల్-బలిగఁ గోసి యణంచిన నిమ్నజాతిలో
వెలసిన జాడ్యమున్ దివిచి విజ్ఞత గూరిచి వింతశక్తి కా
వలసిన దిచ్చి యీ భరతవర్షము వైభవ మెల్లఁ బెల్లుగా
నిలుపఁగఁ డంగినట్టి మహనీయుఁడు నేఁడిఁక లేఁడు చూడఁగన్!

౮౫

త్రికరణశుద్ధియన్న దొక దివ్యగుణంబని శాస్త్రమన్న దా
నికి భువిలో నిదర్శనము నీవెగదా మహనీయ! నీదు శ
క్తికి జగమెల్ల లోనయి నుతించినదన్న విచిత్ర మున్న దే
యిఁకఁ గనరానిమూర్తివయి యేమి ప్రబోధ మొనర్చుచుం
[దువో!

౮౬

అకలుష దేశభక్తిభరితాత్మకు లెందఱొ గోరి నీదు ప్రా
పకమునఁ జేరి రాజ్యపరిపాలన సేయఁగఁ డంగినారు వా
రికిఁ దగు రీతి నేలనుసరింపుచు దోసములున్న దిద్ది జా
తికి గతిఁ జూపుచుందువుగదే! యని పొంగితిమయ్య బాపుజీ!

౮౭

జలనిధిమంథనంబునఁ బ్రశస్తఫలంబది దక్కఁబోవుముం
దొలచిన కాలకూటమది యూరకపోయెనె! నేఁటి యీ మహా
విలయము దానివంటిదె! వివేక మెఱుంగని మ్లేచ్ఛజాతి కో
ర్కులు తుదికెక్కి దేశమునుగూల్చె నధోగతిలోన ముంచియున్

౮౮

ఒకయమృతంబు దక్కనని యోపిక చూపినవారు వేలు; ప్రా
పకమున మాకు భాగమని పంచుకొనంగఁ దలంచి పెద్దగాఁ
దికమక గూర్చి దానిని బదింబదిఁ బ్రోదియొనర్చి యొల్లవా
రికిఁ గడగండ్లు తెచ్చిరి హరీ! మఱికొందఱు దుర్మదాంధులై

౮౯

చీటికిమాటికిన్ గలుషచిత్తము హత్తియు రచ్చకెక్కి జం
జాటము తెచ్చిపెట్టఁగల జాతిని నీతికిబోధచేసి యా
రాటము తీర్చి స్వాస్థ్యము తిరంబుగఁ గూర్పఁగఁ బ్రాణమొడ్డి పో
రాట మడంపఁబూనెడి మహాత్ముఁడు లేఁడిఁకఁ బాడుభూమిలో

౯౦

నయమును—మాట నేర్పరితనంబును— రెండనవానియందుఁ బ్ర
త్యయమును లేక - సభ్యత సమన్వయబుద్ధి యెఱుంగలేక ని
శ్చయమని తాను నమ్మినది చచ్చినదాఁకను మార్చుకోని దు
ర్నయ పరులన్ శ్రమంపడి ఘనంబునఁ బెట్టితివయ్య బాపూజీ!

౯౧

కఱకుమతాభిమానమున గంతులువైచెడి కోఁతిమూఁక ల
క్కఱయగునాఁడు తోడ్పడరుగాదె! యదాటునఁ బెత్తనంబుచే
కుఱిన బ్రమాదమేయగును-గొందల మందును లోకమెల్ల న
త్తఱి నెవరేమి సెప్పిన వృథాయగు-నియ్యది నీవెఱుంగవే!

౯౨

ఎఱిఁగియె రేఁబవళ్ళు శ్రమమేదియుఁ జూడక కాలిబాటలోఁ
దిరిగితివయ్య దిక్కుదెస తేలని మా 'నవఖాళి'లోఁ బరా
త్పరుఁ డిటువచ్చెనే యని యభాగ్యులు నీమహిమం బెఱింగి సం
బరపడి మ్రొఁగి;రా కథలు భారతగాథలుగావె మా కిఁకన్!!

౯౩

పరిణతసత్త్వులైన మునివర్యులుసైత మెఱుంగలేని య
చ్చెరువులు రాజకీయములుఁ బూర్తిగ నీ యఱచేతిలోనివై
తిరిగినవయ్య: యెవ్వరు నెదిర్చినవారలె లేరు నిన్ను సం
దఱు నొకయోగిగా ననుదినంబు గణించి నుతించి కొల్వరే!!

౯౪

తీరిక చిక్క నల్గడలఁ దివ్యుని నీయమృతంపుమాట ల
వ్వారిగ వించు నప్పరమభాగవతోత్తములన్ స్మరింపఁగా
నేరుతు మంచు సర్వధరణీతలమంతలివారు నిచ్చలున్
గోరుచునుండ-నిట్లు ప్రతికూలముగా విధి యెంచి త్రుంచెనా!

౯౫

మాకున్ జిక్కులు దెచ్చునీ యవనసామ్రాజ్యంపు సంపర్కమే
లా కోఁగందగు నంచు హైందవులలో నాగుబ్బుగా నేడ్చి కా
ఊకుల్ మేయుచుఁ బ్రాణమానధనవిఖ్యాతుల్ వృథాపోయియు
ట్టాఁకన్ గుందుచు బ్రమందిరెందఱో మహాత్మా! నీవు వీక్షింపవే!

౯౬

ఓర్చితి వింతకాల మదియున్ బలహీనతగాఁ దలంపఁగా
నేర్చియు లాఁతిజాతు లోకనీతియు రీతియు లేక పోరులం
గూర్చుచునుండ నెయ్య మొనఁగూర్చుచు దీక్షవహించి యి [క్కట్టుల్
తీర్చియు నిందునందుఁగల తీర్పులు దిద్దుట కెవ్వ రుందురో!

౯౭

ఆవుల లేఁగలన్ గుతుకమారఁగ నిచ్చలుఁ గోయుజాతి నిం
కేవిధి మార్తు? రందలి యనిష్టము తీర్పనుజాలువార లే
రీ వసుధాతలంబున విధీ! తుది కిట్టులొనర్చినాఁడ వ
య్యా వెర వేది మాకుఁ? గనుమా నవభారతదుర్విపాకమున్

౯౮

మతమున్ దేశము నొక్కకంటఁ గని సంభావించి సార్వత్రికో
న్నతి చేకూర్చితివయ్య: భావికకాంతర్యంబుఁ గన్నారఁ జూ
చితిమయ్యా! యిఁక నీ ప్రబోధమున సుశ్రీలాదియీజాతి ధ
న్యతమంబై వెలుఁగొం[illegible]త్మా! యెంతు ను
[illegible]

౯౯

హైందవధర్మమన్నది నిరాశ్రయమై నవకంబు వోయి వి
స్పందితమయ్యెఁ దానికొకపాదును ద్రవ్వియుఁ దేజువోసి ని
ర్బంధము లూడ్చివైచితివి భాగ్యము పండెను భారతీయు లు
ర్వీందలయెత్తి యెందు విహరింపఁగఁ జాలుదు రంచు నెంచ మో!

౧౦౦

మనసులు గల్పి యొండొరులమాటలలో నొకచెల్మిఁ గూర్చి మేఁ
కను బులిపజ్జ నుంచియు వికారము కల్గనిరీతి నేర్పి శాం
తిని గడుబోధచేసి యొకతీరు వెలార్చితివయ్య: దానిఁ గా
దనరు మహాత్మ! యందుఁ బరమార్థ మెఱింగిన యెవ్వరేనియున్

౧౦౧

అదియొక సాకుగాఁ గొని మహాత్మ! మతాంధులు విఱ్ఱవీఁగి దు
ర్మదమునఁ బిచ్చటిల్లిరి సుమా! నిను నమ్మినవారి కాపదల్
పొడలిన సైఁచుటే తగిన బుద్ధిగ నేర్పితివయ్య దానిచే
మొదటికి మోస మేర్పడుచుఁ బూనిరి మూఢులు కొందఱిమ్మహిన్

౧౦౨

చదువులు సంధ్య లేర్పడుచుఁ జాలని సాధుపథంబు సర్వథా
కుదురుగఁ జేసి దానికనుకూలపరిస్థితిఁ గూర్చినాఁడ వి
య్యదనున నిన్నుఁ జూచుకొని యుబ్బిరమందుచుఁ బెద్దసంబరం
బొదవఁగ నున్నవేళ విధి యోర్వక పోయె నదేమి పాపమో!

౧౦౩

ఆ దుర్మార్గుని దుశ్చరిత్రము మహాత్మా! నీ చరిత్రంబులో
నేదోగూఁపునఁ దెచ్చిపెట్టుటకు నా కిష్టంబు లేదైన—ని
మ్మేదిన్ గాథలుత్రవ్వఁగా నిదియు నీ మేలే సుమా యందు నీ
బాధల్ తీఱెఁ బరాత్పరుం గలసి విశ్వాత్సౌఖ్యముం బొందవే!

౧౦౪

చలిచీమంబొలియింప నేరని యహింసామూర్తినిం జంపఁగాఁ
గలనీరుల్ జనియించి రీభువిని దౌర్గత్యంబు మాయింపఁగాఁ
గల పుణ్యాత్ములు లేరిఁకన్ మఱియు నీ కాలుష్య మేపారి దు
ష్ఫలముల్ బెల్లుగ నంటఁగట్టియు మనస్తాపంబు గావింపదో!

౧౦౫

వెనుక యజాతశత్రున్న కవించి విరాటుని కొల్వులో నిజం
బును వచియింపఁగా నృపుఁడు బుస్సునఁ బాచికపట్టికొట్టఁ జి
వ్వున నెసరేఁగ నెత్తురది భూమికిఁ బాఱఁగనీక దూరదృ
ష్టిని సరిపెట్టె ద్రౌపది; యిసీ! యిది యట్టిదిగాదు చూడఁగా!

౧౦౬

ఒక కీలాలకణంబుగాదు—మది కేదో నెత్రుటేఱై భయా
నకమై నివ్వెఱగొల్పెఁ బ్రాంగణములోనన్ నాఁటితద్దృశ్యమిం
తకు దేశమ్మున కేమి సేయదు మహాత్మా! ఘూమమే పుట్టియూ
రక పోనిచ్చునె! రేఁగి నల్గడల హోరాహోరిగా గ్రమ్మఁగదే!!

౧౦౭

పూవులలోన పూజసలుపున్ జగమెల్ల మహాత్ముఁడన్న-మా
యావుల కేలయిట్టి దనయంబుగఁ గోఁపకపోయె ! దైవమా
యావిపరీతవృత్తియె యనర్థముగా నిటు తెచ్చిపెట్టెనా ?
లేవిఁక సద్గతుల్-విలువ లేదిఁక భారతభూతధాత్రికిన్

౧౦౮

ఈ రాజ్యంబిటులిచ్చి నేఁల్బడియు మీదే యంచు స్వార్థైకలా
భారూఢంబగు నుద్యమంబు మొదలే యావంతయుఁజూప; వీ
దారిం బొందఁనిమాత్ర మందువు మనస్తాపంబు గల్గింపవే
లా రక్షోగణ మిట్లొనర్చె ? విధిలీలల్ దాటఁగాసాధ్యమే !!

౧౦౯

వాదరదీరియున్న పరివారము కొందఱు కుట్రవన్ని స
ర్వాదరణీయమూర్తియు మహాత్ముఁడునై వెలుఁగొందువా
[ని-దు
ర్బాధలుసేయు మానిసిగ రోసి వధించుట కేది కారణం
బో దయచేసి తెల్పవె యయోమయమాయెఁ బ్రపంచమే ప్రభూ

౧౧౦

తల్లియుఁదండ్రియున్ మది వ్యథంబడఁ బాతకకృత్యమేలరా !
యల్లరిపుట్టురా! యని భయంపడి కాళ్లకుమ్రొక్కిరంట; యా
ప్రల్లదుఁడైన పుత్త్రుఁడు కృపారస మించుకలేనినీచుఁడై
యెల్లరి కిట్టిగుండెదిగులే యొదవించెఁ గిరాతవృత్తిమై

౧౧౧
దానికి 'లాటరీ' యఁట విధానము: భూసుర వంశ్యుఁడైన యీ
మానిసి వంతువచ్చెనఁట; మారణహోమమొనర్ప యజ్వయై
పూనియు నిట్లుచేసె నఁట- బుద్ధివిహీనుఁడు ఘోరపాపి యే
హానొ కదా; కులంబుమరి హాదకుస్వప్నియుఁ జెప్పె నేఁటికో

౧౧౨
వీని దురాకృతంబున వివేకు లనేకులు దేశమందుఁ బా
పాన మునింగిపొమ్మె తెగ బాఁదుకొనంగఁదటస్థమయ్యెఁగో
పానఁ బవిత్రమూర్తులను బాపము! బందెలవైచి, రిట్టి సం
తానము దెల్ల నిట్టి యవతారసమాప్తికి మూల మాయెనా !!

౧౧౩
వేలకొలందిగాఁ బ్రజ,తపించి-మహాత్మునిఁ బొట్టఁబెట్టుకో
నేల యటంచు గ్రుడ్డుఉమి యింతలు చేసిన 'వాంద్ర'జీవ మిం
కేలయటంచు రేఁగి పొలియింతుసుహంతకునంచుఁ గ్రోధమూ
భీలముగాఁ జరించియు శపించియు గ్రుక్కియు పోలి రెల్లెడన్

౧౧౪
మృత్యువు బ్రాహ్మణాకృతి వరించియు వచ్చెనొ యేమొ ! [కానినాఁ
డత్యలఘుండు శాంతిమయుఁ డద్భుతమూర్తియె కన్నుమూ [యునా!
నిత్యము లోకమందిఁకఁ గనిష్ఠికకెక్కిన కీర్తి యిచ్చి దా
ర్గత్యము మాన్పఁగాఁగలుగుజ్ఞాని యెవండు కలండుచూడఁగా

౧౧౫

దేశము కంటకస్థితికిఁ దెచ్చిన 'డయ్యరు' వంటి నట్టి దు
ష్టాశయునే యెఱింగె జగమంతయు నింతకు–వానిమించి యీ
దేశములోనె పుట్టిగుఱుతింపఁగ నొక్కఁడు బ్రాహ్మణబ్రువుం
డీశ! యిదేమికర్మ మిదియిట్టిది యాటయె నీకు నిష్టమా!

౧౧౬

ప్రల్లదుఁడైన యొక్కకులపాంసను చేష్టలఁ జేసి తప్పులం
బెల్లను దోషజుష్టమగు లేమియు నింతయుఁగాదుగాని యీ
యల్లరి కేదిమూల మదియైన నెఱింగియుఁ దత్తచిత్తులై
యెల్లరు బుద్ధి తెచ్చుకొనుటే యొక సత్కృతి జాతికంతకున్

౧౧౭

ఈ విపరీతకాలమున–ఈ యొకసంఘములోని* పెద్దల
య్యో! విధి యిట్లుచేసెనని యొక్కవిచారమునైనఁ జూపఁగాఁ
బోవరు దానికేమి పలుమూలల ఖండముఖండ మొక్కటే
త్రోవనుఁబోయె రోదనముతో మదినెవ్వఁగఁగూరియుయ్యెడన్

౧౧౮

కత్తులువట్టి నెత్తురులు కాల్వలు వాఱిచి శాంతిదేవతన్
గుత్తుకకోత్తి దేశమునకున్ బెడఁదల్ గుడిపింపఁజేసెనా!
బెత్తము నెత్తి లోకుల విభేదము మాన్పఁగడంగి యందుఁ–బై
పెత్తన మేదియైన నొకపీసముగాని వెలార్పఁజూచెనా!

---

* మతాచార్యులు

౧౧౯

మొదలు-మహాత్ముఁ డాపయిని మోక్షముచూపియు దేశదా
[స్యమున్
బ్రిమలఁగఁ జేసినట్టి యొకవీరుఁడు—వృద్ధుఁడు—జ్ఞానికిల్
గుదురుగఁజేసికొన్న ఘనఘుండు; పరాత్పర! యిట్టివాని బె
ట్టిదముగఁ గాల్చినీచుఁడు గడించెఁలాభము ఘోరపాపమే

౧౨౦

వెనుక వివేకమున్ గోలుఁగి విజ్ఞుల బౌద్ధులఁ గాలరాచి పై
కొనుతమకంబుతో నదిరెగోడు నెఱుంగక హైందవంబు చే
సెను గడుఘోరహత్యలు; విశేషముగా నవియే యనంతరం
బనయము గూర్చెజాతి: కిదియంతయు నూరకపోవునాప్రభూ!

౧౨౧

ఆ దోసంబునఁగాదె హైందవులలో నారాటముల్ పుట్టి పై
నేదోరూపున దాస్యశృంఖలముతో నీనాఁటికిఁ మోక్షమే
లేదాయన్నటు లూఁగి తూఁగి తుదికిం గ్లేశంబు దీర్పంగ రా
దే దైవంబని కుంది; రట్టిదశలోనే యిట్టి దుష్కృత్యమా!!

— —

ఇప్పటి యీ ప్రయత్నమది యింతటఁబోవునె! దేశమెల్లఁ గ
న్విప్పియుఁ జూడదే! తగినవెజ్జు చికిత్సను జేయఁడే! మదిం
గప్పిన తామసంబును లుకాలుకలై యొకవింత జ్ఞానముం
దప్పకరాదె! దానికొక దారియుఁ గానఁగరాదె చూడమే!!

౧౨౩

జైనులబౌద్ధులన్ నణుకఁజాలిన జాతి మహాత్మ్యమిట్లు అం
పానను గోసెనన్నఁ బొంకపాటునుగాదు – విశేషమేమియున్
గానము; గాని యీ యుసు రెకాయెకి రేఁగి సమస్తహైందవ
ప్రాణము లూఁచముట్టుగఁ గృపాంహితంబుగ దోఁచి వేయదో!

౧౨౪

మతమన ద్వేషముంబొదివి మాయని గాయముసేసి దానిదుః
స్థితిగుఃఖతింపలేని యొక దేశము చూపెడిచేష్ట లిట్టివై
వెతలనుగూర్చు: దానను విభిన్నత రూపము సెంది. సర్వదు
ర్గతులకుఁ దావలంబయి వికావికలై యది కూలిపోవదో!

౧౨౫

మూరెఁడు ముందుసాగి కనుమూసినలోపల దేశమంతయున్
బారెఁడుపోయె వెన్కకు:నపాయమెగాని యుపాయ మేదియున్
దోరపువేడిఁలో మదికిఁ దోఁపదు–సర్వవిధాల జ్ఞానభం
డారము రాలిపోయె నకటా! మనదుర్గతి యిట్టులయ్యెనా!

౧౨౬

మన కింతే గతి యంచు నూరుకొనిరా మన్నింపదే దేశమై
ననుగానీ: యిఁకనైన నిట్టియెడలన్ గాన్పించుచున్నట్టి కు
ళ్లును సాంతమ్ముగఁ దోడి వేయవలె–ఆ లోపమ్ము రూపింపరా
దని తాటస్థ్యము చూపిరా నరకమే యాధారమై పోవదా!!

౧౨౭

అక్కసు దీర్పఁగా నెవనికైనను గత్తికటారులున్నవం
చుక్కన రేఁగి మీఁదఁబడు టొక్కవిధానమె ! రాజకీయమే!
చక్కనిబాట యేర్పఱచి సాగియు రండని వ్రేలుసూపి నల్
దిక్కుల జ్ఞానదీపికలు దీర్చునపండును జంపుకొందుమే !

౧౨౮

అదిగో! తూరుపుదిక్కులో నెఱుపు దృశ్యంబయ్యె-నామీఁద న
య్యుదయంబున్ గనవచ్చునంచుమదిలోనుత్సాహముత్సేకమై
పొదలన్ రివ్వునఁ గాఱుచీఁకటులు సంపూర్ణంబుగాఁగ్రమ్మి య
భ్యుదయంబున్ హతమార్చె: శాప మదియే మోగాని యీజా
[త్రికిన్!

౧౨౯

పాయనిప్రేమ చూపి సిరపాయపథంబును నేర్పఁగా నుపా
ధ్యాయుఁడుగా మెలంగి యభయంబు జగంబె కుటుంబమంచునా
ప్యాయమువొందిముందడుగువైచుమహాత్మునిఁజంపుకొన్న యీ
గాయము మానునే యుగయుగాలకునైన ధరిత్రిలోపలన్ !

౧౩౦

అనయము దేశభక్తిని సమంచితరీతిని నూఱిపోసి యూఁ
పున నొకయేఁబదేండ్లుగ నపూర్వమహోద్యమచిద్విలాస మొ
య్యాన నడపింపనేర్చిన మహాత్మునిబట్టి వధించుజాతి నే
మనఁగలదయ్య లోక ! మది యూఱునె యెన్నఁటికేని మేదినిన్?

౧౩౧

తనయ స్త్రంబు స్వరాజ్య మిచ్చెననియంతన్ బోవకామీఁద నే
ర్పున నింటంగల దోషరాసులను సంపూర్ణంబుగాఁ గత్తిరిం
పను రేయుం బవలోర్పు సూపుచు మహాభారంబు మోయం
గఁబూ
నినవానిం బొలియించుజాతి నెవఁడేనిన్ మెచ్చి ప్రేమించునా!

౧౩౨

తలయెత్తంగలరే ప్రపంచమున నిందం గుందు నీ భారతీ
యులు? లోలోపల నున్నకుళ్లు మదిలో నూహింపఁగారాని చేఁ
తలలో దించిన దాని నైఁపఁగలరే – తబ్బిబ్బులై పోదె భూ
తలమే! యింతకు దీనినిష్కృతియు లేదా స్వామి! లోకంబులో !!

౧౩౩

తనకన్నట్టి తనూజునే హరిహరీ ! దాక్షిణ్యమే లేక చం
పిన యీ వెంగలివిత్తుఁ జూచి కడకున్ బీభత్సుగాఁ గ్రుంగిపో
యిన యీ భారతమాతృగర్భమునకున్ హేరాళమై కానవ
చ్చిన శోకంబును దీర్పునాప్తుఁ డెవఁడిస్సీ! యింతదుర్మార్గమా!

౧౩౪

స్థూలశరీరమున్ గఱకు ధోరణిఁ గాల్చిన పిచ్చివాని కే
లా లభియించు మేలు! పదిలంబుగ నప్పుడె సూక్ష్మదేహమా
బాలను సర్వబుద్ధులకుఁ బట్టి మహాత్ముని మీఁదిభావ ము
ద్వేలముగాఁ బెనంగొనె విధీ! యిది నీదు విచిత్రసృష్టియా !

౧౩౫

పోవయ్యా! పదిమంది నాదుకొను నా పుణ్యాత్మ నీ వేల యీ
త్రోవఁ రక్కసుచేతి కిచ్చితివి సంతోషమ్మ నీకయ్యెనా!
కావఁ బ్రోవను నీవెగావె! మఱిమాకాలుష్యముఁ సర్వముఁ
బోవఁ జేయవె! దారియేదో సరిగా బోధింపవే యిత్తఱిఁ!!

౧౩౬

ఇది మా పెద్దలబుద్ధి మార్పుదలకై యే దేదేదియో ప్రాచితం
బది నీ చేసినదంచు నెంచవలెనా! యీ ముక్క స్పష్టంబుగా
మదికిఁ వచ్చెడిరీతిఁ జెప్పవలదా! మా జాతి సామాన్యమై
నది గాదయ్య: మహాత్ముఁనే నఱకుకొన్నారన్న విడ్డూరమా!!

౧౩౭

కఱకఱఁగోసి కండలను గానుఁగవేసి, మతంబుపేర ము
ష్కరమగు త్రోవలో నడువఁగాఁ గను సైగలుచేసి చూపి సం
బరపడుజాతి మాది; పొరపాటని వారికి బోధసేయ దు
ష్కరమగుకార్యమై ప్రళయకాలము సైతము తెచ్చిపెట్టదో!

౧౩౮

ఆ యంశంబది జీర్ణమై తరతరాలా భాగ్యమే పెద్ద యా
ప్యాయంబై గడిదేఱినట్టి తెగలో నాజాతిసంతానమి
ట్లాయెఁ జిత్రములేదుగాని జగమే యల్లాడు నీ దుష్కృతిం
జేయఁ బ్రాణము లెట్టులొప్పె! నదియే చింతింతు మత్యంత

[ముఁ

౧౩౯

తనకన్నే తన వ్రేలువెట్టి యెవఁడో 'త్రాత్ముండు' నష్టంబు చే
సినయన్నట్టులు లోకబాంధవుని హింసించెంగదా! దానికై
వనటం గూరిన లోక మిందఱను సంబాళింపఁగాఁ జేతనై
న నరుండెవ్వఁడొ చెప్పుమా యెచటనైనన్ గాని యిప్పట్టునన్

౧౪౦

ఉన్నదియూఁడ్చివైచుటయు నొక్క ఘనంబునుగాదు-లేని దే
మన్నను దెచ్చిపెట్టఁగలరయ్యా! మహాత్ముని వంటివ్యక్తి యిం
కెన్ని యుగాలకేనియు మహిం జనియించునె! పాప భూమి కా
మన్నన దక్కునే! కలుషమార్గము గూపథమార్గ మున్నదే!

౧౪౧

లోకము రాజకీయమగు లోపముచే బెగడొందువేళ ధ
ర్మైకపథానువర్తియగు వ్యక్తి జనించును గాదె! వానికై
లోకులుచూతు: రట్టిస్థితిలో నిదినేమి నూరాగతంబు నీ
వీ క్రియఁజేసి యేఁటి కెదురీఁతయు నీఁదితివోయి సోదరా!

౧౪౨

నినుఁగొండాడుదురాత్ము లెవ్వరయినన్ నీచేఁతలూఁకొంచుమిం
చినప్రోత్సాహము సూపు పాపులయినన్ జిత్తంబులోనైన దీ
నిని నీచంబుగ నెంచరో! కరుణ లేనేలేదురా యన్న ధో
రణిలోఁజూడరొ! యోరి! నీకొలముక్రౌర్యంబెట్టిదై పోయెరా!

౧౪౩

నలువకొలంబులోఁ బొడమినాఁడవురా ! ఎవరిట్టినీతులన్
గలిపినవిద్య నేర్పిరి జగాన ? నిజం గని తల్లిదండ్రు లె
ట్టులు సుఖమందియుందురో! కడుంగడు నీచుఁడవైన నీకు మి
త్త్రిలు నెవరో గదా ! పరమధూర్తశిరోమణిపుంగవాగ్రణీ !

౧౪౪

నీవొక'పత్త్రికన్'నడపు నేర్పరివంట విచిత్రమైన హ
త్యావిధికర్మకాండమున కందుఁ బ్రణాళికలిత్తువా దురా
త్మా ! విధి నీకుఁదగ్గ వసుధాఽసుకవంశమె యిచ్చె; నీవు పా
పావిలమూర్తివై తివిగదా! యిఁక నిన్ను సహింప రెవ్వరున్

౧౪౫

వలవల యేడ్చి, మాతరమువారిఁక సర్వధరాతలంబులో
పలఁ దలయెత్తి యెట్లు నిలుకంగలమా యని బెగ్గడిల్లి కాల్
నిలువక క్రుంగి యిప్పటికి లేచియు వీధికి రారు బుద్ధిమం
తులునినుఁగన్న దేశమున: ధూర్తుఁడ! నీకెటుత్రోఁచెనో గదా!

౧౪౬

పయిగాశాత్త్రిము బ్రాహ్మ్యమున్ నెఱపియావద్భారతంబేకదీ
క్షయిఁ గైకొంటకు మూలమెవ్వరో యెఱుంగన్ లేవె మూఢా
త్మా! నిం
దయె నీనెత్తినిమోయనేర్చితివె! నీ దౌర్భాగ్య మేమందు!సం
శయ మింకేల! కఠోరనారకనివాసం బొందియున్ గుందవే !!

౧౪౭

గీతాభాష్యము వ్రాసి లోకము పరీక్షింపగ విజ్ఞానవి
ఖ్యాతుల్ లెస్సగడించి దేశమున కజ్ఞానంబుఁ బోకార్చి ప్ర
ఖ్యాతుండయ్యె-తిలక్ ప్రభుండు: సరిగాఁ బ్రారబ్ధమిట్లాయె-దు
ర్జాతుండీతఁడు వాని జాతియు మహారాష్ట్రుండుంగా నయ్యెనా!

౧౪౮

ఆ వీరాగ్రణి శ్రీశివాజిచరితం బాసేతుశీతాచలం
బేవారుణ్ గణుతింతురోరి! యది నీ కిష్టంబుగాదోటు! మూ
ర్ఖా! వైరూప్యము తెచ్చిపెట్టితివి శ్లాఘ్యంబైన తత్కీర్తికిం;
జావన్ రాదె? జనించునాఁడె యిటుహింసామూర్తివై యుందువా

౧౪౯

ఒకనాఁ డద్దమరేయి నొంటిమెయి నేదో దృష్టితో వచ్చి కో
రిక విప్పించిన యన్యకాంతఁ గని సంప్రీతిన్ శివాజీప్రభుం
డకలంకంబగు భక్తిఁ జూపెః నిది యేమయ్యా యద్దే దేశ మి
ట్టికిరాతుం గని పెంచె! నెవ్వఁడిఁక లేఁడే వీని శాసింపఁగా!

౧౫౦

తిలకుప్రభుండు దేశమునఁ దీర్చియు దిద్దిన రాచబాటలో
పలఁ బోలుపైన యంశమును బాయక బాపుజి, స్వీకరించి లో
కులకు స్వరాజ్యమిచ్చెనిదిగో యని మొన్న నెః దానికిట్టి హ
త్యలు తగునా కృతఘ్నుఁడ! కృతాంతుఁడు నిన్నెటు ద్రుంచి
వైచునో!

౧౫౧

నీదు 'ముతా' యొకండు ధరణిం గలదంచును నాఁడునాఁటి కే
వో దొరకెంగసాగె సమయోచితమైనవి వ్రాఁత; లందుచే
బాధలు పెద్దగాఁ బెరిగి పాపము పుణ్యము లేక దేశ మే
దో దురవస్థలో దొరలుచున్నది—ముందిఁక నెట్టులుండునో!

౧౫౨

జరిగినదానికిన్ వగవ జాలకయుండముగాని, లోక మి
త్తఱి నిఁకనైన బుద్ధి స్తిమితంపడి యుండుట లగ్గు; బాపుజీ
జరిపిన యుద్యమంబును నిజంబుగ నర్థముచేసికొంచు న
త్తెఱఁగున సంచరించుటయె దివ్యపరిష్కృతి యెల్లవారికిన్

౧౫౩

మొదలుకృశించి యెత్తువడి ముచ్చటతీఱక బిక్క మోములన్
వదలకయున్న దేశమునఁ బాపము లిట్టివి పుట్టెనేని యా
పద లెటుదూరమౌను! నవభారత మెట్టులు రాణసెంది య
భ్యుదయము తెచ్చుకోఁగల! దయోమయమైపడికూలిపోవదే!

౧౫౪

గ్రద్దలువోలెఁ బొంచియు దురాశకుఁజిక్కిన ప్రక్క దేశముల్
ముద్దుగఁగూరుచున్నవి సమూహముగా దిగమ్రింగ నింటికిన్
బెద్దయుఁబోయె—నింక విలపించిన లాభము లేదు ధైర్యమున్
దడయుఁ బూని కావలయుదాని సమీక్షయొనర్పఁగావలెన్

౧౫౫

ఆయనపుణ్యమా యని సమస్తధరావలయంబు నేలఁగా
ధీయుతు లెందఱో బయలుదేఱిరి దేశములోన: వారి కా
యాయిసహాయసంపద లయాచితరీతి నొసంగిరేని యీ
గాయముమాను స్వస్థతయుఁ గల్గును భారతమాతృదేవికిన్

౧౫౬

చీమయుఁ జావకుండఁ బరిశీలనసేయుచు భావిభారతం
బోమియు సర్వథా తగిన యున్నతి గూర్పఁగలారు: వారిఁగ
న్బ్రేమి తొలంగరా దవల— వారికి లోపడి వారు చెప్పిన
ట్లే మెలఁగంగ సౌఖ్యమది యెట్టులు దక్కకపోదు జాతికిన్!

౧౫౭

మనసుకళంకు మాని యవమానముదీఱఁ బ్రభుత్వమిచ్చు శా
సనములు గౌరవించి పరుసంబులు పల్కక యైక్యభావముం
జెనఁగొనఁజేసి యగ్గలపుఁబ్రేమను బ్రోదియొనర్చు టొక్కటే
మనకు శరణ్యమార్గముసుమా! యిఁక నింతకుమించిలేదిఁకన్

౧౫౮

ఆయన బోధచేసిన సమస్తము నిప్పటికైన బుద్ధిలోఁ
బాయక శ్రద్ధగాఁ దగినపద్ధతిగా గుఱుతింతురేనిఁ బు
ణ్యాయతనంబుగా ధరణియంతయుమాఱియుఁ గ్రొత్తలోకమై
పోయి మనోజ్ఞమైరుచియుఁబుట్టఁగఁజేయదె బ్రహ్మకేనియున్ !

౧౫౯

దేశమ లన్ని దెబ్బతిని తిక్కయడంగియుఁ గ్రుంగికూలి యే
దో శ్రమయోర్వలేక తగునోపిక చూపను జేతఁగాక య
త్యాశకుఁబోయి పిట్టపిడుగైన యవస్థకుఁ జొచ్చి శాంతికై
ఘోశపడంగఁజూతుము;మహాత్మునిమాటనునాఁడువిన్న వే !

౧౬౦

ఏఁబదియేండ్లనుండి సుఖ మేదియులేక యనారతంబు సం
ఖ్యాబహుళంబుగా ననుచరాళియుసైతము స్రుక్కిసోలి త్రో
డ్డై బవరంబు శాంతిమయమైనది చేయ-స్వరాజ్యమిచ్చి యా
పై బలమింతఁగూర్చె;నిఁక భావియుగంబునభాగ్య మెట్టిదో !

౧౬౧

ఉత్తరహైందవంబున గుణోత్తరు లెందఱొ వీరమూర్తులై
యెత్తునకెత్తు త్యాగముపరీక్షగఁజేసియుఁ బ్రాణమిచ్చి య
త్యుత్తమరీతి దేశమున కున్నతి గూర్చిరి;దీని కెన్నఁడుఁ
గత్తిని దూయరైరి యపకారమొనర్చియెఱుంగ రేరికిన్

౧౬౨

ఇఱుకునఁబడ్డ దేశమున కిప్పటికైనను మోక్షమిచ్చి సం
బరమునుగూర్ప నేర్చినదిబాపుజియాత్మయె; యారహస్యముం
గఱపెడివానిజీవితముగాథ యెఱింగియు భారతీయు లం
దఱుఁ దరియింపరే!యదిప్రధానముగామదినెంచరే యిఁకన్

౧౬౩

ఇంతయు దైవలీలయనియే గుఱుతించి సమస్తలోకవి
భ్రాంతిని గూర్చు తామసముపజ్జఱుఁ బోవక భారతీయధీ
మంతులు శాంతిదూతలు ప్రమాణముగా మనకిచ్చియున్న వే
దాంతము నమ్మఁగావలె వృథాయనరా దొకయింతయేనియున్

౧౬౪

మతముసమన్వయించి సుకుమారముగా నొకత్రోవచేసి యిం
పితమగు జ్ఞానదీప్తిమొలిపిఁచి యమూల్యఫలంబు దానిలోఁ
బితుకుచు సర్వమానవుల ప్రేమను గ్రోలిన యా మహాత్ము జీ
విత మొకవెల్గుగా వెలసి విజ్ఞతఁ గూర్చెడుఁగాత భూమికిన్!

౧౬౫

తమదోసమ్ము లెఱింగి, యాయనకుసంతాపమ్ము చేకూర్చి య
క్రమమార్గంబున విజ్ఞపీఁగుమనుజుల్ రాఁబోవులోకంబు నా
శము గుర్తించిమెలంగియుంకనయినన్ స్వాంతంబు దౌష్ట్యంబు లే
శముగానీ కనరాక హాయిమెయి నిచ్చల్ మంద్రుగా కిద్ధరన్!!

౧౬౬

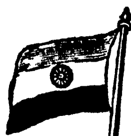
ఆయనధర్మసూత్రముల కందఱు నౌదల లొగ్గి దాన-భ
ద్రాయితమైన శాంతిపరమావధి నేర్తురుగాత! సర్వదే
శీయుల జాతిభేదగుణశీలములందలి వైపరీత్య మా
యాయువిధాల గూపఱి యనంతసుఖం బొనరించుఁగావుతన్!!

౧౬౭

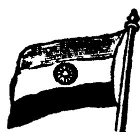
తీతికచూచి దీని సరిదిద్దుటకేని మనస్కరింప కా
తీరున వేఁడియాఅనివి దెచ్చియు నచ్చున కిచ్చినాఁడఁ;గ
న్నిరిటులింకుదాఁక మహనీయుని దివ్యమహత్త్వతత్త్వమున్
గూరిచి నేర్చినంతవఱకున్ నుతియించితిఁ జిత్తగింపుఁడీ!!

౧౬౮

అవధానంబుగ నశ్రుతర్పణముగా నా దివ్యునింగూర్చి నా
జవసత్త్వంబులు క్రుంగి కూలియు మనస్తత్త్వంబు వక్రించి సా
ష్టవహీనంబయి యున్న యిట్టితఱి నిష్ఠన్ జిన్ని కావ్యంబు వ్రా
*సి విచారం బదితీర్చుకొంటిని 'నమస్తే'సర్వలోకేశ్వరా!

* 31-1-48 మొదలు } రచన
, 16-2-48 తుది }

తెలుగు